

6.

Moratič je pletel copate iz slame. Pridobil si je toliko spretnosti, da so bili izdelki res lepi. Te copate so bile čisto bele, druge rumene, tretje rdeče obrobljene, četrte previte z zelenimi vpletki — vseh velikosti in barv so bili izdelki mojstra copatarja, ki je zalagal z njimi metliške trgovce, ob semanjih dneh pa jih je tudi sam prodajal na trgu pod lastnim šotorom. Tako je še iz pšenične slame rastel kruh.

In ko se je Moratič ukvarjal s svojim delom in vpletal v copate spomine izza prošlih let in svoje misli z današnjega dne, je drsal in mencial pred hišo, oprijemajoč se zidu, ubogi Poldek z debelo glavo, plašnih, motnih oči, momljal in grčal nekaj predse, krčil in iztezal drobne prste.

— Kadar penka ku, onda mi caus! — Tako je ponavljal neprenehoma. Nič drugega se ni naučil govoriti in še to, kar je znal, je le mati razumela: Kadar bo krompir skuhan, ondaj ga bomo jedli! —

Kadar je v zgodnjem jutru domačega petelina visoki »kikeriki« zasekal v mračno tišino — resnično: bolj človeški je bil petelinov glas, nego je bilo človeško Poldkovo lepetanje!

Mati je imela opravka v kuhinji, v hiši ali zadaj na vrtičku, kjer je gojila nekoliko cvetja, po večini pa povrtnino in zelenjad, ki jo je potrebovala pri kuhi. Čula je Poldkov glas, ki ji je zvenel kakor žalostno zdihovanje nesrečnika, ki ga tarejo velike nadloge in srce razjedajoče bolečine, pa ne more dobiti izraza, da bi dal duška duševni razkrojenosti in povedal jasno in vsakemu umljivo, kaj hoče in česa si želi. Poldkov glas, ki je hreščeče in sunkoma prihajal iz grla, jo je rezal v dušo kakor obupni krik človeka, ki se nekje v bližini potaplja, a mu ne more na pomoč nobena rešilna roka. Ta glas ji ni dal nobene mirne ure. Naganjal jo je pri delu, da je bila vedno vsa izmučena in upehana, kakor da prehaša iz doline v hrib ogromno breme, ki je pretežko za njene moči in ki jo utegne vsak trenutek zlomiti in uničiti. Uboga mati je bila vsa izmučena in izčrpana. Oči ji je zasenčila

globoka bol, lica so požoltela, lasje so ji kakor sivo predivo silili izpod naglavne rute. Preokreta na bolje ni več pričakovala, nadejala se ni ničesar več. Samo eno vprašanje je stalo široko odprto pred njo: Do kdaj pojde vse to in do katere mere se še popne ta strahota?

Bili so dnevi, ko je bil Poldek še bolj nemiren kakor običajno. Grizel si je nohte, se vrtel in sukalo do onemoglosti, da se je končno ves oznojen sesedel in še na tleh ves drgetal. Tedaj ga je mati pobrala in posadila v dvokolesni voziček in ga popeljala okrog hiše ali pa malo više navkreber proti mestu. Taka vožnja je otroka umirila. Ta voziček, vedno pripravljen pod hišnim napuščem, je bil Poldku edina uteha — zdravilo in zdravnik obenem. Mati pa — vprežna žival, ki ji padajo po plečih strašni udarci!

— A ti, žena, glej, kaj bo iz tega deteta! —

Vsa okolica je poznala nesrečnega Poldka. Njegovo jecanje se je čulo daleč naokrog. Ni bilo nikogar, ki bi ne pomiloval otroka in matere.

Le kaj naj bi bilo iz tega deteta? France in Joško in Metka — kje ste, da vas ni k meni, k materi, da bi me potolažili in da bi se upokojila v vaši bližini! Pa saj je bolje, da vas ni, saj vas ni treba, da tudi na vašega življenja svetlo pot ne pade moreča senca! In vaša sreča bi še povečala mojo nesrečo!

Toda tak, kakor danes, ni bil Poldek še nikoli. Na postelji poleg matere se je premetaval vso noč. Suhe njegove roke so se neprestano iztezale k njej, ki ni vedela, kaj bi, da umiri nesrečnika. Gladila ga je po razgretem čelu in ga kropila s solzami. A Poldek venomer: Am — am — am! — In enkrat, samo enkrat, morda je bilo v polsnu ali je bil samo glas, ki si ga je želela čuti vsaj enkrat, glas iz njenega srca — bilo je že proti jutru: Mati! —

Takoj na to pa zopet: Am — am — am! —

In ta edini glas, najsi samo v sanjah priklican, jo je dvignil iz teme kakor ubrano zvonjenje, kakor lepozvočje cerkvenih orgel: saj je bil človeški glas — glas sina! Mati! —

Z rokami je kazal in z debelo glavo je silil Poldek, da hoče iz sobe ven pred hišo, koder so se že poigravali solnčni žarki, koder se je že razgrnilo sveže, čisto, mlado jutro. Sedel je na prag in je bil nekaj trenutkov popolnoma miren. Materi se je razjasnilo lice, srce ji je zašepetalo: Nekaj se pripravlja, nekaj bo iz tega deteta!

In ni še utihnil glas srca, že je Poldek zacepetal, že se je spel ob podboju in se začel sukati in vrteti kakor volk, ki ga otrok izproži z vrvce. Oči so se mu široko odprle, na ustnih so se nabrale pene, kakor še nikoli do danes. Mati je skočila po voziček — po zdravilo in zdravnika obenem — in je vanj položila Poldka. In kakor bi sedel v zlato kočijo, tako se je široko razprostrl in se nagibal v pasu naprej in naprej, kakor bi hotel reči materi: Daj, potegni! Mudi se mi jako! Usmili se me! —

In mati je potegnila naprej, navkreber, navzgor proti mestu! Tu se je okrenila z vozičkom tako, da je bil Poldek pred njo, a ona je voziček potiskala pred seboj. Tako je šlo laže v hrib, a tudi sina je imela pred seboj, da bo takoj videla, kakšno čudo se danes godi z njim.

V solnčno jutro je kipel zvonik, in v blesku solnčnega neba se je svetilo zlato jabolko vrh zvonika. Tja so se obrnile Poldkove oči in za njimi so zastrmele tjakaj materine oči. In v tem trenutku se je Poldek, ubogi, betežni, nebogljani sin, dvignil v vozičku na noge, na svoje noge kakor vsak drug zdrav človek in je razpel suhe roke in je zaklical na ves glas in čisto človeško:

— Mati, mati! Zlato mesto! —

Mati ni vedela, ali sanja ali bedi. Z vsem naporom je potiskala voziček pred seboj, da premaga še zadnji vzpon in da je sredi pota ne zaduši začudenje. Zakaj tudi ona je zagledala nad zlatim jabolkom visoko tam v sinjini neba zlato mesto z mogočnimi stavbami, s prostranimi livadami in s širokimi cestami, ki so jih v neskončne daljave in v večno prostranstvo razgrinjale bele, kakor dih prosojne meglice. Zlato mesto — ali si blizu ali si neskončno daleč?

In še enkrat je zaklical Poldek: Zlato mesto! Mati! —

Tako je vsa oznojena mati dospela z vozičkom pred cerkvena vrata in tu je Poldek še enkrat razmahnil roke in se spel na vozičku visok in močan, kakor da je tretja mlada bukev pognala zdravo rast iz domače zemlje! A že se je nagnil, da se zgrudi in sesede v prejšnje in pravo, resnično svojo bednost! — Tedaj je mati priskočila in prestregla otroka v svoje naročje in odhitela z njim v cerkev. Nikamor drugam ni vedela s tem strašnim bremenom na svojem srcu. V cerkev pa je v tem trenutku skozi visoko okno pred velikim oltarjem zaplaval od zlatega mesta v oblakih širok pramen zlate solnčne luči, ki je s sijajem objela klas in grozd na pozlačenih vratcih.

Poldek pa je ležal mrtev v materinem naročju.

